

Reorganizacija Državnega zavarovalnega zavoda

O reorganizaciji Državnega zavarovalnega zavoda je več mnenj, a eno izmed njih je, da je sedanje administrativno vodenje zavarovanja v nasprotju z njegovo družbeno funkcijo in da centralizirano upravljanje sredstev zavarovanja zmanjšuje materialno osnovo komun in njihovo zainteresiranost za zavarovanje. V reorganizaciji bi torej morali izhajati od decentralizacije sedanje monopolistične organizacije zavarovanja, družbenega upravljanja in nadzorstva nad zavarovanjem.

Drugi so spet mnenja, da morajo postati zavarovalni skladi in zavarovanje enotni, da je v zavarovanju izključena konkurenca, izenačevanje rizika pa je treba praviloma opravljati brez pozavarovanja. Sklade naj bi plasirali tam, kjer so bili ustvarjeni, tako da ni bilo odločanje o plasmaju centralno. V takó organizirano zavarovanje bi uvedli družbeno upravljanje.

Trije predlogi za reorganizacijo

S tem, da so za reorganizacijo DZZ tri rešitve, se večinoma vsi strinjajo. Prvi predlog bi bil ta, da se ustvari en ali več centraliziranih zavarovalnih skladov za vso državo in republike. V tem primeru bi se vodilo iz centra preko direktij in podružnic, kolikor pa bi bilo več zavodov, bi se ti obvezno včlanili v zvezo ali zbornico. Taka organizacija bi ustrezala sedanji organizaciji zavoda s tem, da bi uvedli družbeno upravljanje.

Drugi predlog računa z organiziranjem več samostojnih specializiranih zavodov po gospodarskih vejah, ki bi delovali na vsem ozemlju FLRJ. Tudi zavarovalni skladi bi bili razporejeni po gospodarskih vejah. Glede organizacije in upravljanja in tudi skladov so možne različne kombinacije.

Tretji predlog je zasnovan na sistemu samostojnih zavarovalnih zavodov: za eno ali več komun bi obstajal samostojni zavod (s poslovalnicami in zastopstvi v posameznih občinah), ki bi opravljal vsa zavarovanja razen obveznih zavarovanj (potnikov in blaga), mednarodnega transportnega zavarovanja, kakor tudi zavarovanja ladij in letal, zavarovanja pripadnikov armade in Ljudske milice, kakor tudi posle pozavarovanja, ki bi jih opravljal za ta zavarovanja specializirani zavod in zvezni zavod za pozavarovanja. Alternativa je, da opravljajo ta zavarovanja republiške skupnosti oziroma zveza skupnosti, v katero bi se obvezno združevali samostojni zavodi oziroma skupnosti.

V čem se razhajajo mnenja

Glede stavljenih predlogov imajo pristaši decentralizacije kot edino sprejemljivo rešitev sistem samostojnih zavarovalnih zavodov, ker izročitev zavarovanja v upravljanje in nadzorstvo zavarovancev usklajuje upravljanje zavarovanja s sistemom samoupravljanja v gospodarstvu in komunalnem sistemu, omogoča

boljšo tarifno politiko in uporabljanje sredstev za prevencijo kakor tudi širše uporabljanje kolektivnih in komunalnih zavarovanj. Drugi dve rešitvi se torej odklanjata: prva, ker jo imajo za preživelo, a drugo zato, ker posamezni specializirani zavodi ne bi mogli ustvariti dovolj široko skupnost rizika, kar bi podražilo zavarovanje, a skupnost bi se ne mogla vključiti v sistem komun.

Pristaši centraliziranega ali enotnega zavarovanja so mnenja, da izpolnjuje prva rešitev pogoje socialističnega zavarovanja glede izenačevanja rizika, enotnosti zavarovalnih skladov in samega zavarovanja, strinjajo se pa, da centralizacija delno ovira usklajevanje interesov zavarovanja in komun. Mnenja so, da bi z organiziranjem več centraliziranih zavodov razbili sklade, a to bi pripeljalo do komercializacije zavarovanja. Poudarja se, da bi se s specializacijo zavarovanja po vejah izboljšala kakovost uslug in da bi se učinkovito razporedili stroški po zavarovalnih vejah. Slaba stran specializacije pa je, kakor mislijo pristaši centraliziranega zavarovanja, v razbijanju skladov i zavarovanja i v najmanjši pozavarovanja. Kar se tiče najmanjši organiziranja samostojnih zavodov za eno ali več komun, so mnenja, da bi to popolnoma ustrezalo pogojem socialističnega zavarovanja s tem, da predlagajo ustanovitev enotnih zavarovalnih skladov za vse ozemlje FLRJ, kar dejansko pomeni decentralizacijo oblik, ne pa tudi dejansko decentralizacijo.

Predlog komisije Državnega zavarovalnega zavoda obdeluje samo prvi in tretji predlog, ker je zvezni državni sekretariat za finance vzel njihov predlog kot osnovo za nadaljnje delo (izključujejo se torej specializirani zavodi). Komisija se je razdelila v vprašanju organov zavoda; nekateri so za to, da naj bo najvišji organ skupščina, drugi pa upravni odbor brez skupščine.

Kako rešiti tehnične probleme

Decentralizacija upravljanja gospodarstva nedvomno postavlja tudi vprašanje decentralizacije zavarovanja, toda to ne pomeni, da drugo nujno izvira iz prvega. S stališča načela naše družbene ureditve je uvedba družbenega upravljanja vsekakor potrebna tudi v zavarovanju. Postavlja pa se vprašanje, kako rešiti tehnične probleme, ki jih postavlja reorganizacija. Odgovor na vprašanje, ali naj se lotimo decentralizacije ali ne, v kakšni meri in kako, je treba iskati v dejstvih, ki pogojujejo uporabo zavarovalne tehnike. Zakoni zavarovalne tehnike namreč zahtevajo izenačenje rizika v času in prostoru. Zato je nujno, da zajame zavarovanje vsaj tako število oseb ali objektov, ki je potrebno, da bi bilo mogoče riziko razdeliti (kompenzirati). Razen tega je nujno, da so sredstva, ki jih dobimo z vplačilom, zadostna za izplačilo nadomestila v tem razdobju in za ustvaritev rezerve za primer izredne škode. V zvezi s tem se postavlja vprašanje, katero ozemlje (okraj, republika, zveza) zagotavlja uspešno izenačevanje rizika, kakor tudi, ali je potreben enotni sklad,

ali pa je mogoče enotnost zamenjati z rezervnim skladom ali pozavarovanjem.

Mnenja smo, da je kompenzacija rizika, čeprav ne vedno v enaki meri, v načelu mogoča tudi na področjih, ki so manjša od republike, kar govori v prilog decentralizacije. To pa ne pomeni, da se je treba lotiti decentralizacije povsod hkrati, ne glede na pogoje. Tam, kjer se sprejme, je treba iti do kraja. Tudi predlog za decentralizacijo (razen zadnjega predloga komisije) namreč ohranja enotne zavarovalne sklade, vsi pa večinoma odklanjajo pozavarovanje. Zavarovalni skladi s prispevkom, ki bi se določal centralno, so ostanek centraliziranega sistema. Zato mislimo, da je pozavarovanje, ki bi ga opravljal specialni zvezni zavod, kljub vsem očitkom o podražitvi zavarovanja boljša pot za dosego gotovosti. S predpisi bi mogli določiti obvezno minimalno kvoto pozavarovanja za posamezne veje zavarovanja, vse, kar bi pa presegalo to kvoto, bi reševali sporazumno med zavarovalcem in pozavarovalcem. (Mogli bi dopustiti tudi pozavarovanje na temelju vzajemnosti med posameznimi zavarovalnimi zavodi.) Tako bi bili zavodi samostojni in v enakopravnem položaju. V skladu z velikostjo in oceno rizika (po vejah) bi lahko obdržali del portfelja, posamezne dele, celo tudi do 90 %, pa bi pozavarovali. Teda bi bili zavodi zainteresirani, da bi se borili tudi za majhne portfelje, če jim to ustreza, to pa bi končno dalo popolno vsabino samoupravljanju.

Družbeno upravljanje bi dovedlo do tesnejše povezave med zavodi in komunami

Kar se tiče tehnične enotnosti zavarovanja, jo je mogoče doseči tudi izven centralistične organizacije: na primer enotna pravila in tarife, enotni tehnični pogoji itd. To bi zagotovilo enotno obravnavanje zavarovancev in enake delovne pogoje za vse zavode, medtem ko bi bil delovni kolektiv stimuliran s plačami v skladu z uspehom zavoda.

Zato decentralizacije morda še ne bi bilo potrebno izvajati ne glede na pogoje, ali pa se lotiti decentralizacije, ki bi imela značaj organizacijske decentralizacije, ohranila pa bi enotne sklade in centralno razpolaganje z njimi. Izločitve in osamosvojitve zavodov bi se lahko lotili tam, kjer so pogoji: minimalni imovinski (garancijski) sklad, ustanovitev, nadzorstvo itd., kar bi regulirali z zakonom. V okviru take decentralizacije bi dejavnost posebnih zavodov zajela tudi navedena specifična zavarovanja.

Tako bi bil do neke mere razbit tudi monopol zavarovanja. Mnenje, da v naše zavarovanje ne bi smeli vnašati prvini konkurence (vsaj dokler je osnovano na sedanjih osnovah), je težko sprejemljivo. V perspektivi bi lahko dopustili celo različne premije s predhodno odobritvijo državnega nadzornega organa. Primer, da se predlaga povečanje nadomestila iz zavarovanja pri obveznem zavarovanju potnikov, in to za večkrat ob enakih premijah, ki so bile določene leta 1947, kaže, da centralizirano zavarovanje ne pomeni vedno tudi realne premije. Zakaj ne bi dopustili nekemu zavodu, ob kontroli, da obdrži znižanje premij, če misli, da jih lahko zniža.

Glede družbenega upravljanja, vključujoč tudi prvine samoupravljanja, smo mnenja, da so predlagane rešitve sprejemljive, ker bo to pripeljalo do bolj čvrstega povezovanja zavarovalnih zavodov s komunjo.

(Nadaljevanje na 15. strani)

ZAJAMČENE CENE ŽITA

Z ukazom državnega sekretarja za blagovni promet o zajamčenih cenah žita so zagotovljene zajamčene cene žita letine 1957 in 1958 vsem združnim organizacijam, kmetijskim posestvom, kmečkimi obdelovalnim zadrugam ter ekonomijam kmetijskih zadrug. Za pšenico je določena cena 36 din za kg, za rž 30, a za oves, ječmen in koruzo 31 din za kg.

Ta določitev cen omogoča kmetijskim organizacijam mnogo bolj sigurno poslovanje, kakor je to bilo doslej. Kolikor kmetijske zadruge, kmetijska posestva, kmečke obdelovalne zadruge in ekonomije ne dosežejo ugodnejše ponudbe, so upravičene zahtevati od Zvezne direktorije za prehrano, da odkupi ponujene količine žita po cenah, ki jih je določil ukaz o zajamčenih cenah žita.

Določitev cen žitu je nov instrument. Doslej se je uporabljala sistem predpisovanja cen, a v zadnjih letih tudi sistem dogovorjenih cen za nekatere kmetijske pridelke, da bi se cene vzdržale na višini, ki ustreza zaslužkom delavcev in uslužbencev. Zaradi premajhnega kmetijskega pridelka ob čedalje močnejšem povpraševanju po kmetijskih pridelkih se je pri nas uveljavljala težnja po podražitvi žita. Šele v l. 1956 se je začel položaj na tržišču spreminjati. Ta sprememba je prišla do izraza tako, da se je nekaj kmetijskih pridelkov pojavilo v količinah, ki jih naš trg pri sedanjih organizacijah prometa ni mogel sprejeti po cenah, ki krijejo proizvodne stroške. Zadruge so to občutile najbolj letošnjo pomlad. Lani so odkupovale pšenico in koruzo po dogovorjenih cenah. V prvih mesecih leta 1957 pa je prišlo do naglega znižanja cen, tako da niso mogle prodati žita, ki so ga imele. V tem razdobju so imele samo združne organizacije v Vojvodini v svojih skladiščih približno 2400 vagonov neprodane koruze. Čeprav so zadruge okrepile prizadevanje, da bi tržišče absorbiralo te količine koruze, jim to ni uspelo, ker je bila njihova koruza mnogo dražja kakor pa koruza na trgu.

Tako je združnim organizacijam pretila stalna negotovost v poslovanju. Nobile so vse tveganje naglega zniževanja cen in težavnejše prodaje žita. Posledica takega stanja je bila, da so se zadruge včasih izmikale odkupovanju, ker je pomenilo gospodarsko negotovost in omogočalo finančne izgube.

Prav v zvezi s tem bo uredba o zajamčenih cenah prispevala k ureditvi tržišča ter k organiziranju in kreptitvi kooperacije na tem področju. Zavarovane cene nudijo zadrugam gotovost pri sklepanju pogodbenih razmerij z individualnimi proizvajalci. S tem bodo zadruge rešene tveganja, ki se je pojavljalo prejšnja leta, kontrahiranje žita pa se bo zelo okrepi in razširilo.

V ukazu določene cene veljajo za kakovost žita, ki je določena v ukazu o določanju cen za nakup mlinskih in mlitinskih meric, in to za franko vagon pogodbeno postaja prodajalec, franko skladišče železniške postaje prodajalec ali skladišče pooblaščenega podjetja ali mlina. V to ceno so vračunani tudi stroški vskladiščenja in shrambe blaga po gospodarskih organizacijah, toda samo za prvih 30 dni od tistega dne, ko po skle-

njeni pogodbi združne organizacije, kmetijska posestva, zadruge, ekonomije ponudijo žito Direkciji za prehrano.

Za iste količine žita, ki jih mora Direkcija za prehrano prevzeti, lahko pooblasti posamezne kmetijske organizacije, da jih kupijo na njen račun.

Višina zajamčenih cen je na ravni sedanjih tržnih cen in je zelo ugodna. Torej pomenijo zavarovane cene spodbudo zadrugam in drugim proizvajalcem, da se z večjimi investicijami in delom trudijo, da bi povečali pridelalek žita.

Ukaz o zajamčenih cenah žita letine l. 1957 in 1958 je prišel kot prvi ukrep v sistemu zajamčenih cen kmetijskih pridelkov. Razvoj tržišča bo verjetno privedel do tega, da ne bo ta sistem ostal samo pri žitu, temveč da bodo zavarovane cene zajele tudi druge kmetijske pridelke.

Zakon o izkoriščanju melioriranega zemljišča v Sloveniji

Slovenija ima nad 150 tisoč ha zemljišč, ki jih je treba meliorirati. Na nekaterih kompleksih kakor na primer na Ljubljanskem barju in okolici Kopra so se že začela prva melioracijska dela. Ker se je v praksi že pojavila potreba po zakonski ureditvi izkoriščanja melioriranega zemljišča, je ljudska skupščina Slovenije junija letos sprejela zakon o ureditvi in izkoriščanju kmetijskih zemljišč na teh melioriranih zemljiščih.

V samem uvodu poudarja zakon, da je treba kmetijska zemljišča, ki so bila meliorirana z družbenimi sredstvi (ki so tako povečala svojo rodovitnost in prometno vrednost), urediti, vzdrževati in izkoriščati tako, da bodo opravljene melioracije dosegle svoj namen. Po zakonu so dolžni lastniki, posestniki in uporabniki take zemlje opraviti dopolnilna melioracijska dela ter agrotehnične ukrepe, ki so potrebni za racionalnejše gospodarjenje. Izkoriščanje zemljišča mora zagotoviti rentabilnost v melioracijo vloženih družbenih sredstev ter ohraniti in povečati rodovitnost zemlje.

Občinski oziroma okrajni ljudski odbor lahko po tem zakonu predpiše za ureditev in izkoriščanje kmetijskih zemljišč poseben gospodarski ureditveni plan za vse področje ali za njegove posamezne dele. Plan določi način izkoriščanja zemljišča, glavne in stranske kulture, ki jih je treba na njem pridelovati, popolnilna melioracijska dela in tehnične ukrepe, ki jih morajo opraviti lastniki in uporabniki zemljišča, ter rok in način izvedbe teh del.

Kolikor posamezni lastniki ne bi zmogli opraviti teh del, ki so predpisana z gospodarskim ureditvenim planom, ali pa taka izvedba del po posameznikih ne bi bila smotrna, se lahko s planom odredi, da opravi ta dela kmetijska zadruga, vodna skupnost ali katera druga gospodarska organizacija. V tem primeru se določi tudi, kako bodo tudi sami lastniki zemljišča prispevali v delu in denarju k izvedbi teh del.

Za skupno ureditev ali obdelovanje svojih površin na melioriranem področju lahko lastniki ustanovijo z odobritvijo upravnega odbora kmetijske zadruge posebno skupnost. Taka skupnost postane posebna poslovna enota kmetijske zadruge.

Za izdelavo osnutka ureditvenega plana lahko občinski ljudski odbor ustanovi poseben zavod za ureditev melioriranega področja, kolikor pa gre za manjše površine, lahko imenuje strokovno komisijo, ki jo sestavljajo posamezni člani občinskega ljudskega odbora in kmetijski strokovnjaki. Osntek se da na vpogled vsem lastnikom, ki imajo pravico, da podajo proti posameznim odločitvam svoje ugovore. Plan najprej odobri občinski ljudski odbor, nato pa ga skupaj z vsemi ugovori, ki jih ni sprejel, predloži okrajnemu ljudskemu odboru, ki ga odobri na sejah obeh zborov. Pripombe okrajnega ljudskega odbora so za občinski ljudski odbor obvezne.

Izvajanje zakona nadzira kmetijski upravni organ občinskega ljudskega odbora, ki je pristojen tudi za pokrenitev vseh ukrepov, ki jih zakon določa proti tistim lastnikom, ki ne izpolnjujejo njegovih določb ali predpisov gospodarskega ureditvenega plana. Ti ukrepi se v končni fazi uveljavijo s pokrenitvijo postopka za začasni odvzem zemljišča po zakonu o obdelovanju neobdelanih zemljišč.

V borbi za dvig kmetijstva na višjo stopnjo inajo predpisi tega zakona velik gospodarski pomen. Posebno pa so pomembna tista njegova določila, ki omogočajo uvajanje naprednejših oblik sodelovanja med proizvajalci in njihovo kmetijsko zadrugo ali vodno zadrugo. Zadruge so s tem zakonom dobile novo možnost za razvijanje specifične vendar zelo važne kooperacije z individualnimi proizvajalci. Zakon jamči družbi večjo učinkovitost in rentabilnost v melioracije vloženih sredstev, a hkrati tudi perspektivo razvoja socialističnih odnosov na večjem področju kmetijskih površin.

Z. G.

(Nadaljevanje s 14. strani)

varovalni sklad tudi ustvarja in katere rezerva naj bi bil. Dobra je tudi predlagana sestava organov: zavarovanci, zastopniki gospodarskih in družbenih organizacij in osebje zavoda. Izbira oblike organa (skupščina ali upravni odbor) bi bila odvisna od vsebine dela teh organov. Varovati se je namreč treba ustvarjanja kakšnih širokih organov — na primer skupščin, ki bi bile demokratične po obliki, ki pa bi imele nekakšen posvetovalni ali »transmisijski« značaj ali položaj zavarovalnih agentov. Organom je treba zagotoviti stvarno pravico do odločanja glede zavarovalnih sredstev oziroma skladov. Nasprotna rešitev skriva v sebi nevarnost, da bi ti organi, speljani v demokratično obliko, pa brez pravic odločanja v bistvenih stvareh, vzeli osebam, ki bi bile v teh organih, zainteresiranost, s čimer bi njihov obstoj postal brezpredmeten. Če bi bile skupščine zavarovalnih zavodov take, tedaj bi bili upravni odbori kot operativnejši organi boljše rešitev s tem, da bi tudi ti morali imeti družbeni značaj.

Dr. Vladimir Jovanović